

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย ระเบียบวิธีวิจัยและกรอบคิดการวิจัยในรายละเอียด ดังนี้

วิธีการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) เพื่อการศึกษาค้นคว้าเอกสาร วิชาการ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการวิจัยภาคสนาม (Field research) เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์บุคลากรผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมาย โดยผู้ศึกษาใช้วิธีวิจัย 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) ศึกษาเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ งานวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์ และสื่ออื่น ๆ รายงานการสัมมนาทาง วิชาการ รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการทาง กฎหมาย และมาตรการทางสังคม อื่น ๆ ในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก สตรี และครอบครัว

2. การวิจัยภาคสนาม (Field research) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ โดยกำหนด ประเด็นเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับบุคลากร/เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการเลือก กลุ่มตัวอย่างที่ดีที่สุด ประกอบด้วย นักสหวิชาชีพที่เป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวโดยตรง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. บุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
2. บุคลากรด้านสวัสดิการและการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและสตรี ได้แก่ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย
3. บุคลากรด้านกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องในด้านกฎหมาย

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในวิชาชีพข้างต้นทั้งชายและหญิงในแต่ละวิชาชีพที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ดีที่สุดซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องโดยตรงตามกฎหมายฉบับนี้ รวมทั้งสิ้น จำนวน 16 ราย โดยใช้เทคนิค Snow-ball ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการแนะนำของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละรายว่าควรสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องท่านใดบ้าง ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานเป็นเครือข่ายสหวิชาชีพอย่างต่อเนื่องกับผู้ให้สัมภาษณ์รายก่อนหน้านั้น

ประเด็นในการสัมภาษณ์

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อรับฟังประสบการณ์ การรับรู้ และความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์อย่างกว้างขวางมากที่สุด โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยการใช้ประเด็นคำถามปลายเปิดและวางแนวทางการสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

ส่วนแรก

เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและลักษณะงานที่ปฏิบัติในปัจจุบัน

ส่วนที่สอง

เป็นประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับการรับรู้ของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละวิชาชีพเกี่ยวกับการคุ้มครองและพิทักษ์คุ้มครองสิทธิสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วยคำถามใน 6 ประเด็น ดังนี้

1. การรับรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ Gender-based violence ประกอบด้วย 4 กลุ่มคดี ได้แก่

1.1 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ ช่มชู้ขึ้นกระทำชำเราและกระทำอนาจารต่อผู้หญิงและเด็กหญิง

1.2 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ได้แก่ การทำร้ายร่างกายระหว่างสามี-ภรรยาพ่อกับลูกสาว

1.3 การล่วงละเมิดทางเพศ ที่เป็นการกระทำกับบุคคลในครอบครัวตามนิยามกฎหมายนี้ เช่น การล่วงละเมิดทางเพศที่เป็นการกระทำต่อคนรับใช้หรือผู้มาอาศัยในบ้าน

1.4 การบังคับค้าประเวณี และการค้ามนุษย์ ได้แก่ การนำผู้หญิงและเด็กหญิงในครอบครัวไปบังคับค้าประเวณี หรือการค้ามนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ

2. การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของสหวิชาชีพในการดำเนินงานตามกฎหมาย เพื่อการคุ้มครองสตรีที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว

3. มุมมองหรือข้อคิดเห็นโดยทั่วไปต่อคดีความรุนแรงในครอบครัว

4. บทบาทของแต่ละวิชาชีพในการดำเนินงานเพื่อคุ้มครองผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

5. ความคิดเห็นต่อความจำเป็นในการมีมุมมองที่ละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ (gender sensitivity) ในการทำงานเพื่อคุ้มครองสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ส่วนที่สาม เป็นประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของสหวิชาชีพในการดำเนินงานเพื่อคุ้มครองผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานตามกฎหมาย และข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วย คำถามใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. การพัฒนาการดำเนินงานของสหวิชาชีพตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ นโยบาย/กฎ/ระเบียบของแต่ละวิชาชีพ การปฏิบัติงานของแต่ละวิชาชีพ และการประสานงานระหว่างสหวิชาชีพ

2. การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ตามกฎหมาย ฉบับนี้ และการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ระยะเวลาในการศึกษา

5 เดือน (1 มกราคม 2552-30 พฤษภาคม 2552)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การเสนอนำเสนอผลการศึกษาด้วยการอภิปรายเชิงพรรณนา

กรอบคิดในการศึกษา

โดยที่ พ.ร.บ. คຸ້ມครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มุ่งเน้นความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว รวมทั้ง การเยียวยาฟื้นฟู และการคຸ້ມครองความเสียหายจากการเผยแพร่ของสื่อ รวมทั้ง เปิดช่องให้มีการยอมความกันของคู่กรณีเพื่อการอยู่ร่วมกัน โดยกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความกันได้ เว้นแต่ในกรณีร้ายแรงรัฐก็จะต้องมีมาตรการในการดูแลช่วยเหลือผู้ถูกระทำในระยะต่อไป ซึ่งบทบาทของนักสหวิชาชีพ ในการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการคຸ້ມครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เริ่มตั้งแต่ การร้องทุกข์ การสอบสวน และวิธีการในการดำเนินคดีเพื่อเป็นการคຸ້ມครองผู้ถูกระทำ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ ยังคงมุ่งเน้นการยอมความกันของคู่กรณีเพื่อความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว (มาตรา 15) และบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลอาจแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยคู่ความ ได้แก่ บิดา มารดา ญาติของคู่ความ ผู้ปกครอง นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควร (มาตรา 16) ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานพึงมีความเข้าใจในประเด็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายในปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ด้วยเหตุนี้ การศึกษานี้ จึงมุ่งเพื่อศึกษาการรับรู้ของผู้บังคับใช้กฎหมาย และบุคลากรเจ้าหน้าที่พิทักษ์คຸ້ມครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ภายใต้มาตรการทางกฎหมายฉบับดังกล่าวข้างต้น เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายในระยะต่อไป โดยใช้แนวคิดสตรีนิยมเป็นกรอบคิดในการศึกษา ซึ่งสรุปเป็นแผนภาพกรอบคิดในการศึกษาได้ ดังนี้

แผนภาพแสดงกรอบคิดในการศึกษา

- การนำมุมมองมิติหญิงชาย (gender sensitivity) เข้าสู่การทำงานของสหวิชาชีพ
- การป้องกันไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อซ้ำซ้อน
- การพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินงาน
- การแก้ไขกฎหมายหรือออกกฎ/ระเบียบ เพื่อการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพ

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้แนวคิดสตรีนิยมเป็นกรอบคิดหลักในการศึกษา โดยมุ่งเน้นการศึกษาเฉพาะการพิทักษ์คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวด้วยมาตรการในทางกฎหมาย แนวคิดสตรีนิยมที่นำมาใช้เป็นแนวทางการศึกษามีหลากหลายสาขาประกอบกัน ได้แก่ แนวคิดพื้นฐานของสตรีนิยม เช่น ภาพเหมารวมต่อผู้หญิง การขัดเกลาทงสังคม บทบาท

หญิงชาย อคติต่อเพศหญิง การเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง ฯลฯ เป็นต้น และนำแนวคิดสตรีนิยมในการศึกษากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย มาใช้ประกอบในการวิเคราะห์การรับรู้ของนักวิชาชีพต่อเรื่องความละเมิดต่ออนทางเพศภาวะภายในปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ในกรณีศึกษาหรือคดีที่เป็นความรุนแรงอันเนื่องมาจากเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศ (gender-based violence) ซึ่งการรับรู้ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานในบทบาทของนักสหวิชาชีพ เพื่อบรรลุความมุ่งหมายตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 นี้ ตลอดจนแสวงหาแนวทางในการป้องกันและการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมอื่น ๆ โดยการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาแนวทางในการคุ้มครองพิเศษต่อผู้หญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ รวมทั้ง แนวทางในการพัฒนาระบบงานพิทักษ์คุ้มครองสิทธิสตรีและครอบครัว โดยใช้ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในระยะต่อไป

ข้อจำกัดในการศึกษา

เนื่องจาก พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายใหม่ ซึ่งเริ่มใช้บังคับในปี พ.ศ. 2551 และในระหว่างการศึกษาี้ พบว่าผู้ปฏิบัติงานส่วนหนึ่งยังไม่ได้มีคดียุติตามที่ดำเนินการตามกฎหมายนี้เข้ามาสู่การปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติงาน เป็นผู้ที่มิประสบความสำเร็จในการทำงานด้านคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมาก่อนหน้าการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ ดังนั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ส่วนหนึ่งจึงมาจากประสบการณ์ในการทำงานคดีและกรณีศึกษาที่ผู้ปฏิบัติงานพบจากการทำงานประกอบกับข้อมูลความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามกฎหมายใหม่นี้เท่านั้น